

İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi Istanbul University Journal of Women's Studies

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

“Kronoloji” Filminin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi*

Analysis of the “Kronoloji” Film in the Context of Gender

Sibel MARAL¹ , Nilüfer KOÇTÜRK²

Öz

Sinema geçmişten günümüze devam eden problemleri beyaz perdeye taşıyarak kitlelere sesini duyurabilmesi sayesinde bu sıkıntıların göz ardı edilmesinin önüne geçmektedir. Bu çalışmada da yönetmenliğini Ali Aydın'ın yaptığı 2019 yapımı ulusal ödüllere sahip *Kronoloji* filminin toplumsal cinsiyet bağlamında içerik analizini içermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin nedeni olarak görülen ataerkil sistemin kadını değersizleştirme, ötekileştirme, yalnızlaştırma, şiddete maruz bırakması ve nihayetinde kadının cinayete kurban gitmesini anlatan *Kronoloji* filmi toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinden biri: anne olmak, kadına yönelik şiddet ve ataerkillik kavramları bağlamında incelenmiştir. Özellikle içerisinde bulunduğumuz pandemi sürecinde artış gösteren kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri sebebiyle alanyazında önemli bir yere sahip olacağı düşünülen bu çalışma toplumun kanayan yarasını oluşturan bu problemler için farkındalık oluşturma amacı taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler

Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyet Roller, Ataerkil Sistem, Kadına Yönelik Şiddet, Kadın Cinayetleri

Abstract

Cinema is raising awareness and attracting attention by portraying societal issues on screen that pervaded the past and continue to the present as well as by enlightening the masses. The study includes content analysis of *Kronoloji*, a film directed by Ali Aydın, which won national awards in 2019. The film represents societal issues in the context of gender. Describing the patriarchal system as the cause of gender inequality, *Kronoloji* trivializes, marginalizes, and exposes lonely women who experience violence and ultimately fall victim to murder. The study examines the film in the context of gender stereotypes, motherhood, violence against women, and patriarchy and provides important contributions to the literature on violence and murders against women, which especially increased during the ongoing pandemic. Lastly, the study aims to raise awareness about these problems that inflict bleeding wounds on society.

Keywords

Gender, Gender Roles, Patriarchal System, Violence Against Women, Women Murders

* Hacettepe Üniversitesi PDR Yüksek Lisans PDR670 Toplumsal Cinsiyet dersi kapsamında hazırlanmıştır.

¹ **Sorumlu Yazar:** Sibel Maral, (Yüksek lisans Öğrencisi), Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Ankara, Türkiye. E-posta: sibel.maral_55@hotmail.com ORCID: 0000-0002-1576-579X

² Nilüfer Koçtürk, (Doç. Dr.), Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye. E-posta: niluferkocturk@hacettepe.edu.tr ORCID: 0000-0001-6124-1842

Atıf: Maral, S., & Kocturk, N. (2021). “Kronoloji” filminin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Istanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi - Istanbul University Journal of Women's Studies*, 22, 75–94. <https://doi.org/10.26650/iukad.2020.795208>

GİRİŞ

Alanyazında *cinsiyet* kadının ve erkeğin var olan biyolojik farklılıkları üzerinden açıklanırken *toplumsal cinsiyet* ise cinsel kimlik olarak kadın veya erkek olmanın yanında toplumun bu cinsel kimliğe kültürel, dinsel, ekonomik, ideolojik bağlamda nasıl şekillendirdiği üzerinden açıklanmaktadır (Uçar İlbuğa, 2018). Başka bir deyişle *cinsiyet (sex)* kadının ve erkeğin biyolojik temellere dayanan doğal farklılıklarını içermekte olup bebeklerin doğumlarıyla beraber çoğu zaman da doğmadan önce cinsiyet organlarına bakılarak kadın ya da erkek grubundan birine dâhil olmasıyken, *toplumsal cinsiyet (gender)* ise kadına ya da erkeğe içerisinde buldukları toplum veya kültür tarafından biyolojik cinsiyetlerine göre yüklenen anlamları ve beklentileri ifade etmektedir (Dökmen, 2015). Böylelikle “toplumsal cinsiyetin bireyin radikal bir seçimi veya tamamen kişisel tercihini yansıtan bir proje” (Butler, 1988) olmadığı anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle toplumsal cinsiyet kavramında kadın ve erkek arasında var olan farkların, doğal ya da doğuştan gelmediği, toplum tarafından belirlendiği ve sonradan edinildiği görülmektedir (Muratoğlu Pehlivan, 2019). Bu bağlamda toplumun cinsiyetler üzerindeki belirleyiciliği/etkisi feminist yazar Simon de Beauvoir (2010) tarafından “*Bir insan kadın olarak doğmaz, sonradan kadın olur.*” sözüyle açıklanmaktadır.

Toplum, toplumu oluşturan bir grup olarak kadınlardan ve diğer bir grup olarak erkeklerden beklediği özellikler ve davranışlar cinsiyet kalıpyargılarını oluşturmaktadır (Dökmen, 2015). Özellikle geleneksel toplumlarda kadın ve erkeğe içerisinde bulunduğu toplum tarafından verilen bu rollerin ayrımı keskin bir şekilde gözlenmektedir (Kurt ve Ayaz, 2018). Örneğin; ülkemizde erkeklerle ilgili cinsiyet kalıpyargıları baba, eş, ağabey ve erkek çocuk olarak; namus bekçisi, güçlü, evin reisi, erkeklere özgü işlerde çalışan, sert olan, “kız gibi” ağlamayan ve korumacı olması yönündedir (Gündüz Kalan, 2010). Böylelikle kadın korunan ve denetlenen konumundadır. Kadınlara ilgili cinsiyet kalıpyargılarına bakıldığında ise anne, eş, kız çocuk ve kardeş olarak; ev içerisinde kalması gereken, erkek tarafından korunmaya muhtaç, bebek ve çocuk sever (Gündüz Kalan, 2010) şeklindedir. Böylelikle evde çocuklarını büyütme sorumluluğundan tutulan kadın toplumun ona yüklediği bu rolle “eş” veya “anne” olma durumunu içselleştirir (Kurt ve Ayaz, 2018). Aynı zamanda toplumsal cinsiyet kalıpyargıları dünyanın hemen hemen her yerinde benzerlik göstermekle beraber toplumun kültür ve eğitim düzeyine göre farklılıklar görülebilir (Gündüz Kalan, 2010). Diğer yandan ise toplum tarafından belirlenen toplumsal cinsiyet rolleri toplumun dinamik yapısı sayesinde zaman içerisinde değişim yaşayabilir (Dolunay, Kasap & Solman, 2018). Bu değişim kadınların koruması gerektiği düşünülen namus kavramı üzerinden açıklanabilir. Örneğin; geçmişte kadının evden çıkmak istemesi dahi namussuzluk olarak görülürken günümüzde toplumun birçok kesimi tarafından kabul gören kadının iş hayatına geçişi olağan karşılanmaktadır (Dolunay vd., 2018).

Her ne kadar toplumsal cinsiyet rollerinde değişim yaşansa da günümüzde halen süren kadın erkek arasındaki eşitsizliğe başlıca neden olarak ataerkil toplum yapısı gösterilmektedir (Dolunay vd., 2018). Kadın ve erkek içerisinde bulunduğu toplumun kültürel kodlarına bağlı olarak kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmekte bu durum da zaman içerisinde toplumda hiyerarşik bir görünüm kazanmaktadır (Akıncı Çötök, 2015). Bu hiyerarşik görünümde erkeğe çocukluk döneminden itibaren erk sahibi olma motivasyonu verilerek ondan otoritenin temsilcisi olması beklenmektedir (Akıncı Çötök, 2015). Öncelikle aile sonrasında akraba grupları ve toplum tarafından erkeğe verilen bu erk sahibi olma motivasyonu ile erkeğin algısında oluşan ideal durum nedeniyle sahip olduğu erki dilediğince ve herhangi bir mantık gözetmeden kullanabilmesi sorunları da beraberinde getirmekte; böylelikle erkeğin kullanımına verilen bu erk karşımıza çoğu zaman kadına yönelik şiddet olarak çıkmaktadır (Akıncı Çötök, 2015). Başka bir deyişle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sebebiyet verdiği olguların başında kadına yönelik şiddet gelmektedir (Şimşek, 2011). Böylelikle ataerkil yapı içerisinde oluşan toplumsal cinsiyet ilişkileri temelinde ast-üst (boyun eğme) ve egemenlik kurma gibi güç ilişkilerini barındırmakta, bu ilişkilerin devamlılığı ise işbirliği, zorlama ve şiddet ile sağlanmaktadır (Gödelek, 2005). Toplumdan küçük bir kesit sunan ailelerin erkek egemen yapılanması, toplumsal cinsiyet rolleri gereği erkeğin evin geçiminden sorumlu tutulması bu sebeple de iradeyi elinde bulundurması nedeniyle güçlü olarak tanımlanması; kadının ise bu roller gereğince daha güçsüz, erkeğe bağımlı olarak kabul edilmesi; diğer yandan ise şiddetin güçlüden zayıfa doğru gerçekleşmesi kadını şiddetin hedefi haline getirmektedir (Köseoğlu, 2018). Ataerkil sistem içerisinde kadın zayıf ve bağımlı bir varlık olarak konumlandırılırken kadının bu ataerkil yapılanma karşısında maruz kaldığı şiddet normal ya da olağan karşılanabilmektedir (Köseoğlu, 2018). Geleneksel toplumlarda kadının yeri evi olarak kabul edilmiş evin dışına çıkması durumunda tehlikede olacağı varsayılmıştır (Kurt ve Ayaz, 2018). Ancak özel alana hapsedilmek istenilen kadınların en güvende olacakları düşünülen yer olarak görülen evlerinde, en çok güven duymaları beklenen kişiler olarak ifade edilen babaları, erkek kardeşleri ve özellikle hayatlarını birleştirdikleri eşleri tarafından çeşitli şiddet türlerine maruz kaldıkları bilinmektedir (Köseoğlu, 2018).

Kadına yönelik şiddet olgusu çoğunlukla dört başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar ise; fiziksel şiddet, duygusal ya da psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddettir (Yetim ve Şahin, 2009). *Fiziksel şiddet*, kaba kuvvetin sindirme, korkutma ve yaptırım aracı olarak kullanılması amacıyla itmek, tokat atmak, tekmelemek veya işkence yapma şeklinde gerçekleşebilmektedir (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, 2013). *Duygusal/psikolojik şiddet* ise, karşı tarafı baskı altına almak adına duyguların ve bu duygular doğrultusunda oluşan duygusal ihtiyaçların tutarlı bir şekilde istismar edilmesi ve böylelikle bir tehdit aracı olarak kullanılmasıdır (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, 2013). Duygusal şiddet

genellikle şu davranışlarla ortaya çıkmaktadır: Kadının sevilme, şefkat görmek, ilgilenilmek, onay görmek, desteklenmek gibi duygusal ihtiyaçlarını göz ardı etmek, hakaret içeren sözler söylemek, aşağılayıcı bir dil kullanmak, başkalarının yanında küçük düşürücü sözler söylemek ve davranışlarda bulunmak, kadının aile bireylerini ve/ya arkadaşlarını sürekli aşağılamak, kadının onlarla görüşmesini kısıtlamak ya da engel olmak (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, 2013). *Ekonomik şiddet* ise maddi kaynakların kadının üzerinde kontrol, yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılması (Şahiner, 2007) şeklinde alanyazında tanımlanmaktadır. Kadının çalışmasına izin vermemek, gelirini elinden almak, maddi açıdan erkeğe bağımlı olmasını sağlamak, mülkiyet sahibi olmasını engellemek gibi durumlar bu şiddet türüne örnek verilebilir (Şahiner, 2007). Son olarak, *cinsel şiddet* ise diğer şiddet türlerinde olduğu gibi kadını baskı altına alma, tehdit etme ve yaptırımlarda bulunma amacıyla aracı olarak cinselliğin kullanılması kadının isteği olmadığı halde riskli ve utanç verici bir şekilde cinsel ilişkiye zorlanması, kadının rızası olmadan çocuk doğurmasının istenmesi veya doğum yapmasına engel olunması, doğum kontrol kullanımının engellenmesi, kürtaja zorlanması, tacize ve tecavüze maruz kalması (Tatlılıoğlu ve Küçükköse, 2015) gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir.

Kadına yönelik şiddet türleri arasında akla öncelikle fiziksel şiddet gelmesine karşın kadınların duygusal/psikolojik ve ekonomik şiddette de sıklıkla maruz kaldıkları yapılan çalışmalar sonucunda ileri sürülmektedir (Köseoğlu, 2018). Örneğin; Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014 raporu verilerine göre Türkiye’de kadınların %44’ü duygusal, %36’sı fiziksel, %30’u ekonomik ve %12’si cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Günümüzde yapılan çalışmalar doğrultusunda yayınlanan en son raporlara bakıldığında ise Kadın Cinayetlerini Durduracağız platformu tarafından yayınlanan Kadına Yönelik Şiddet Mayıs 2020 raporunda kadınların şiddet nedeniyle platforma başvuru oranlarında bir önceki aya göre Mart ayında %44, Nisan ayında %55, Mayıs ayında ise %78 artış olduğu bildirilmiştir. Platform, kadınları pandemi sürecinde mekân olarak en çok evlerinde öldürüldüklerini belirterek 11 Mart-1 Haziran arasında Türkiye’de öldürülen kadın sayısının 63 olduğunu açıklamıştır (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2020).

Kitle iletişim araçları sayesinde, özellikle XX. yüzyılın ortalarından sonra, toplumsal cinsiyet kavramı topluma aktarılmaya başlanmıştır (Dolunay vd., 2018). Böylelikle kitle iletişim araçlarıyla aktarılan ve izleyiciler tarafından takip edilen iletiler, bireyleri etkileyerek onların davranışlarını şekillendirmekte ve beraberinde şekillenen bu davranışların devam ettirilmesini sağlamaktadır (Dolunay vd., 2018). Sinema ise günümüzde toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının yanlışlığına dikkat çekip ortaya çözüm önerileri koyması sebebiyle kitle iletişim araçları içerisinde önemli bir yere sahiptir (Avcı ve Kıran, 2018). Bir diğer yönden, sinema toplumu ve toplumun oluşturan bireylerin sorunlarına değinerek toplumsal yapının aynası olma görevini üstlenmiştir

(Yıldırım, 2018). Bu bağlamda da sinema ve toplum arasında karşılıklı bir ilişkinin olabildiği söylenebilir. Belirtilen bu sebeplerle de bu çalışma kapsamında, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının bireylerin hayatlarına etkisini ele alan ve 56. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde birçok ulusal ödül kazanan *Kronoloji* filminin feminist kurama dayalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda da *Kronoloji* filmindeki toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinden biri olan anne olmak, kadına yönelik şiddet ve ataerkillik kavramları açısından incelenmesi hedeflenmiştir.

2. YÖNTEM

Kronoloji filmi toplumsal cinsiyet bağlamında filmde yer alan sahneler ve konuşmalar çerçevesinde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi ile incelenmiştir. *İçerik analizi* sözel, yazılı ve diğer materyallerin objektif ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak sağlayan bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). İçerik analizi yoluyla verileri tanımlama ve verilerin içerisinde gizlenmiş bir halde bulunan gerçekleri ortaya çıkarma hedeflenmektedir (Gülbahar ve Alper, 2009). İçerik analizinde temelde yapılan işlem ise, birbiriyle benzerlik taşıyan verileri belirli kavramlar ve temalar altında bir araya toplamak ve bunları okuyucunun rahatlıkla anlayabileceği bir şekilde düzenleyerek yorumlamaktır (İşbilir, 2019). Bu bağlamda da *Kronoloji* filminde yer alan sahneler ve konuşmalar doğrultusunda toplumun kadına ve erkeğe yüklediği roller ve bu rollerin yerine getirilmediğinde karşılaşılabilecek durumlar belirtilen başlıklar altında ele alınmıştır.

2.1. Filmin Tanıtımı

Yönetmenliğini Ali Aydın'ın yaptığı başrol oyuncularını ise Cemre Ebuuziyya (Nihal) ve Birkan Sokullu'nun (Hakan) paylaştığı *Kronoloji* filmi 2019 yapımıdır. Film 56. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde almış olduğu En İyi Sanat Yönetimi Ödülü (Meral Efe Yurtseven, Yunus Emre Yurtseven) ve Cahide Sonku Ödülü (Selda Taşkın) 26. Adana Film Festivali'nde de Umut Veren Genç Erkek Oyuncu Ödülü (Beran Soysal) ile dikkat çekmektedir. Dışarıdan bakıldığında mutlu bir evlilikleri olduğu düşünülen Nihal ve Hakan çiftinin yaklaşık bir yıldır çocuk sahibi olmak için çeşitli yollara başvurması, en son gittikleri klinikten sonucu tek başına alan Nihal'in sonucu Hakanla "*Olmuyormuş!*" cümlesiyle paylaşması ve sonrasında Nihal'in ansızın ortadan kaybolma hikâyesini anlatan 2019 yapımı *Kronoloji* filmi özellikle içerisinde bulunduğumuz pandemi sürecinde artış gösteren kadına yönelik şiddet ve cinayet konusunu (UNICEF, 2020) işlemektedir. Bununla birlikte, pandemi sürecinden dolayı filmin gösterim tarihi ertelenmiş ve bu nedenle çevrimiçi platformlarda seyirciyle buluşmuştur.

3. BULGULAR

Dışarıdan bakıldığında mutlu bir evlilikleri olduğu düşünülen Nihal ve Hakan çiftinin çocuk sahibi olmak için yaklaşık bir yıldır süren ve en son gittikleri klinikten de olumsuz sonuç aldıkları zannedilerek başlayan film Nihal'in sonucu Hakan ile ‘*Olmuyormuş!*’ cümlesiyle paylaşması sonrasında Hakan'ın ve filmde yer alan birçok karakterin de sorduğu gibi ‘*Kimin yüzünden olmuyormuş?*’ sorusuyla ve Nihal'in ansızın ortadan kaybolmasıyla ilerlemektedir. Nihal'e ne olduğu ve niye ortadan kaybolduğu filmin sonuna kadar tam olarak anlaşılammakta ve böylelikle film her seyircinin kendince Nihal'e ne olduğu hakkında bir varsayımda bulunmasına imkân sağlamaktadır. Klinik dönüşünden sonra Nihal'i eve bırakıp işe geçen ve iş çıkışında arkadaşlarıyla dışarıda otururken ansızın Nihal'i tanımadığı bir erkeğin arabasına binerken gören Hakan, Nihal'i (sonrasından da o kişinin adının Cengiz olduğu öğrenilmekte) takip eder. Arabadan Cengiz'in kolunu Nihal'in omzuna atmasıyla inmeleri ve sonrasında bir eve girmeleriyle ilerleyen film bu sahneden sonra seyircilere olayların gelişme sırası değiştirilerek verilmekte; böylelikle her seyircinin kendi bakış açısına göre Nihal'e ne olduğu hakkında bir çıkarım yaptırmaktadır. Filmin son 10 dakikasında sahnelerin iç yüzünün anlaşıldığı olay örgüsünde, Hakan'ın o gün eve gelmediği düşünülen Nihal'i aradığı ancak ona ulaşamamasını sonrasında yakın arkadaşları Meral'i aradığı ancak Nihal'in Meral'de de olmadığı anlaşılmaktadır. Ertesi gün ise Hakan'ın Cengiz'in evini basması, Cengiz'e Nihal'in nerede olduğunu sorması ve sonrasında öfkesine hâkim olamayıp Cengiz'e şiddet uygulaması ve sonrasında birbirlerini darp etmeleri nedeniyle karakolluk olmalarıyla ve sorguya alınmalarıyla film ilerlemektedir. Sorgudan sonra Cengiz'in Nihal'in üniversiteden hocası olduğu ve beş yıldır görüştükları anlaşılmaktadır. Hakan'ın Cengiz'i daha önce hiç görmediği bir gerçek olup Nihal ile Cengiz arasındaki ilişkinin ne olduğu filmin sonuna kadar anlaşılmamaktadır. Sorgudan sonra komiser tarafından eve gönderilen ve beklemesi gerektiği söylenen Hakan bu duruma şu sözlerle itiraz etmiştir: “*Ya karıma bir şey yaptıysa? Nerden bileceğiz karıma bir şey yapmadığımı. Ya siz neden beni anlamıyorsunuz? Ben en son bu adamla gördüm diyorum karımı.*” Ancak komiserin verdiği cevaptan (‘*Nasıl gördün? Nasıl gördün karımı? He? Bu adamla nasıl gördün karını? Samimi de mi? Adamın evinde görüşecek kadar samimi.*’) Nihal ile Cengiz'in arasındaki ilişkinin ne olduğu bilinmemesine rağmen birlikte olduklarına dair bir önyargı olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda klinik dönüşü artık çocuk sahibi olamayacaklarını öğrenen Nihal ve Hakan çiftinin Nihal yüzünden (!) çocuk sahibi olamadıkları için Nihal'in ansızın ortadan kaybolduğu hatta başka bir erkekle de birlikte olabileceği - herhangi bir kanıt olmamasına rağmen - filmin ilerleyen sahnelerinde birçok karakter tarafından onaylanmaktadır. Örneğin; komiserin dahi Hakan'a evde beklemesini söylerken “*Bu adamla nasıl gördün karını? Samimi de mi? Adamın evinde görüşecek kadar samimi.*” şeklindeki sorusu bu önyargıya işaretir.

Sonuç olarak, genel hatlarıyla özetlenen *Kronoloji* filmi, ismine gönderme yaparak olayların gelişme sırası değiştirilerek verilmekte böylelikle film boyunca heyecanı, merakı ve hatta gerilimi ayakta tutmaktadır. Diğer yandan seyircilere olayların aslında görüldüğü gibi olmadığını, madalyonun öteki bir yüze de sahip olduğunu hatırlatarak her seyircinin kendince beklediği sonun aslında kendi önyargılarına dayandığını anlatmaktadır. Bu bağlamda da *Kronoloji* filminin analizi feminist kuramın kavramları olan toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinden biri olan anne olabilme, kadına yönelik şiddet ve ataerkillik kavramları ekseninde yapılmıştır. Bunlara dair bulgular aşağıda sunulmuştur.

3.1. Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları

Yapılan toplumsal cinsiyet çalışmaları sonuçlarına göre çoğu kez kadınların aleyhine işleyen bir toplumsal düzenin varlığına dikkat çekilse de (Avcı ve Kıran, 2018) üreticisi ve devam ettiricisi oldukları bu düzenin kısılcacında kendilerini var etmeye çalışan, her zaman daha "güçlü" ve büyük olması gereken erkekler kurdukları bu hâkimiyet altında kendilerinden beklenen ve karşılamaları mümkün olmayan rolleri yerine getirme mecburiyetine – kadınlardan farklı bir şekilde olmakla birlikte- hapsolmuşlardır (Çelik, 2016). Başka bir deyişle ataerkil sistem, erkek egemenliği üzerine inşa edilmiş olmasına rağmen, erkeklere yüklenen "imkânsız" rollerle erkekler üzerinde de yıkıcı etkileri bulunmaktadır (Çelik, 2016). Yaşanan yer, toplumsal ve kültürel gereksinimler ekseninde erkekte beklenen roller şekillenmektedir (Bozok, 2011). Örneğin; savaşçı toplulukta yaşayan erkeklerden; cesur, dayanıklı, gözü pek ve disiplinli olması beklenirken sanayileşmiş –ve hatta sanayileşme sonrası dönemi yaşayan- toplumlarda cesaret değil eğitim, maddi refah, sağlık ve bakımlı olması beklenmektedir (Bozok, 2011). Böylelikle erkek yaşamı da dar kalıplar içerisine hapsolmakta bu sebeple toplumsal cinsiyet bağlamında yapılan tartışmalarının yalnızca kadın cinsiyeti üzerinden yapılması konuyu çok boyutlu bir bakış açısıyla ele almayı engelleyeceği görülmektedir (Avcı ve Kıran, 2018). Dolayısıyla bu başlık altında erkeklere özgü olduğu toplum tarafından kabul edilen toplumsal cinsiyet kalıpyargıları Hakan'ın yaşadığı baskılar ve etiketlenmeler altında ele alınacaktır.

Nihal'i bulmak için bir süre işe gelmeyeceğini patronuna söyleyen Hakan ile patronu arasında geçen konuşmada (45'.00")

Hakan: *Toparlanırım da Nihal'i bulmam lazım. İyi olduğunu bilsem yeter ama hiçbir haber yok işte. Adam kesin biliyor yerini ama hiçbir şey söylemiyor işte!*

Patron: *Birlikte olduğu adam mı?*

Filmin sonlarına doğru anlaşılacağı üzere Nihal'in Hakan ile olan ilişkisinde nasıl ötekileştirildiği, ikincil konuma konulduğu filmin birçok sahnesinde görülmektedir. Diğer yandan Hakan Nihal'in ortadan kaybolmasının yanında bir de başka bir erkekle

birlikte olduğu yönündeki söylemler nedeniyle toplum tarafından maruz kaldığı baskılar, etiketlenmeler olduğu görünmektedir. Böylelikle toplumsal cinsiyete dayalı olarak ortaya çıkan kalıpyargıların sadece kadınlar üzerinde baskı oluşturmadığını bu ataerkil yapının kurucuları olarak görülen erkeklerin de bu sistemden zarar görebildikleri anlaşılmaktadır.

Hakan'ın arkadaşları arasında geçen konuşmayı içeren başka bir sahnede ise (46'.13")

Arkadaş 1: *Bir şey diyeceğim, var mı Hakan'ın takıldığı biri?*

Arkadaş 2: *Yok be, ben hiç görmedim, Hakan yapmaz öyle bi şey.*

Arkadaş 1: *Niye, karısı takılıyormuş işte başkasıyla.*

Arkadaş 2: *Kadının bizimkini boynuzlaması için aldatılmış olmasına gerek yok ki. Bir şeye uyuz olmuştur.*

Arkadaş 1: *Nasıl?*

Arkadaş 2: *Kadınlar öyledir oğlum. Bir şeye kafayı takarlar sonra da intikam almak için gidip başkasıyla takılırlar. Onlar öyle yani. Beş yıl. (Gülme) Herif iyiymiş demek ki!*

Arkadaşları arasında geçen konuşmayı kapı arkasından dinleyen Hakan dayanamayıp kapıyı sertçe çarpıp gitmekte, sonrasında arabasına binip etrafa küfürler etmekte ve bir süre sakinleşmeyi beklemektedir. Arkadaşları arasında geçen bu konuşmada Hakan boynuzlanmış olarak etiketlenmekte ve aynı zamanda Nihal'in başka birisiyle birlikte olduğuna dair herhangi bir delil olmamasına rağmen Hakan toplumsal cinsiyet kalıpyargıları gereğince namus bekçiliğini yerine getirememiş olarak algılanmakta ve bu nedenle de alay edilmektedir. Diğer yandan bir süre hapisanede kalan ve sonrasında evine gönderilen Cengiz, Nihal'in nerede olduğunu bildiğini söyleyerek Hakan'ı evine çağırmakta ancak Hakan eve geldiğinde Nihal'in nerde olduğunu söylemediği gibi kendini balkondan aşağıya atarak intihar etmektedir. Cengiz'in intiharı sonrasında evde olduğu için sorguya alınan Hakan, Cengiz'in ölümünden sorumlu tutulmaktadır. (55'09")

Komiser: *Bana bak, bana bak. Sen mi attın adamı aşağıya?*

Hakan: *Efendim?*

Komiser: *Sen mi öldürdün adamı? Sen mi attın aşağıya?*

Hakan: *Ben atmadım kendi atladı.*

Komiser: *Niye attın lan adamı aşağıya?*

Hakan: *Ben atmadım adamı ya.*

Komiser: *Kıskandın değil mi, ondan attın adamı aşağıya?*

Hakan: *Ya ben atmadım.*

Komiser: *Niye atmadın lan?*

Hakan: *Ben neden adamı aşağıya atayım ya?*

Komiser: *Karın seni bu adamla aldatmadı mı oğlum? He? Niye öldürmedin lan? Niye atmadın aşağıya? Niye atmadın aşağıya?*

Komiserin de aslında bildiği üzere Cengiz ile Nihal arasında olan ilişkinin ne olduğuna dair ellerinde herhangi bir delil bulunmamasına rağmen yapılan sorgulamalar sonucunda oluşan önyargılar sebebiyle Cengiz ile Nihal'in bir ilişkisi olduğu, böylelikle de Hakan'ın aldatıldığı düşünülmektedir. Bu sebeple Hakan'ın intikamını alması için Cengiz'i öldürmesi, toplumun düzenini sağlamak ve can güvenliğini korumakla görevli olan yetkililer tarafından olağan karşılanmaktadır. Bu durum polislerin sorgu tekniğinden kaynaklanabileceği gibi toplumsal kuralları bilmelerinden veya daha önceki cinayet deneyimlerinden de kaynaklanabilir.

3.2. Kadına Yüklenen Toplumsal Cinsiyet Rollerinden Biri: Anne Olmak

Cinsiyet temele alınarak içerisinde bulunulan toplum ve o toplumun kültürel alt yapısıyla şekil alan toplumsal cinsiyet toplumun bireylere roller vermesi ve bu rollerin yerine getirilmesini içermektedir (Akkaş, 2020). Bu bağlamda da kadına toplum tarafından verilen birçok toplumsal cinsiyet rolü olduğu bilinen bir gerçektir. Ancak kadına doğurgan yapısı sebebiyle yüklenen en önemli rollerden biri annelik rolüdür (Gezer Tuğrul, 2019). Kadının anne olması, bedeninin biyolojik yapısı sayesinde doğurgan bir doğaya sahip olmasının bir sonucudur. Ancak bu durum, egemen geleneksel yaklaşımların biyolojik cinsiyetin doğal bir sonucu olarak toplumsal cinsiyet rollerini görmeleri sebebiyle bu yaklaşımların kendilerine oluşturdukları bu temel dayanaklar sayesinde kendilerini meşrulaştırmalarını sağlamıştır (Akça, 2015). Başka bir ifadeyle kadının bu biyolojik yapısı üzerinden erkek tahakküm varlığını sürdürmektedir (Gezer Tuğrul, 2019). Diğer yandan evlenen her kadının çocuk doğurma zorunluluğu olduğu toplumsal cinsiyet rolleri aracılığıyla kadına öğretilmektedir. Bu gerekleri yerine getiremeyen, anne ol(a)mayan kadın üzerinde bir baskı oluşturmakta ve hatta toplum tarafından dışlanabilmektedirler. Çocuk doğurmayan kadınların eksik, kısır, kusurlu veya ezik olarak nitelendirilmesi (Gezer Tuğrul, 2019) de toplumun bu kadınlara karşı olan olumsuz bakış açısını yansıtmaktadır.

Filmin ilk dakikalarından itibaren birçok karakter tarafından çocuk sahibi olamamaya dair sorulan "*Kimin yüzünden olmuyormuş?*" ve çoğunlukla Hakan tarafından "*Nihal yüzünden olmuyormuş!*" şeklinde yanıtlanan bu soru ortada var olduğu düşünülen

sorun için toplumun bir suçlu arayışı içerisinde olduğunu göstermektedir. Filmde birçok sahnede sorulan ‘*’Kimin yüzünden olmuyormuş?’* ’ sorusuna klinik dönüşü işe geçen ve iş çıkışında arkadaşlarıyla oturan Hakan’ın artık çocukları olmayacağını arkadaşlarıyla paylaştığı sahnede (10’.26”)

Hakan: *Adam geliyor, veriyor eline porno dergiyi açıyor bir de porno film. Hadi sana kolay gelsin.*

Arkadaş 1: *Peki, sonuç ne abi?*

Hakan: *Olmuyormuş. Yani bayağı bir uğraştık. Neredeyse bir yıl oldu ya... Yani bayağı uzun zaman oldu ama olmuyor işte.*

Arkadaş 1: *Peki kimin yüzünden olmuyor abi?*

Hakan: *Nihal’in yüzünden olmuyor. Tıbbi bir açıklaması var da. Uf işte Nihal’in yüzünden olmuyormuş.*

Arkadaş 1: *Zor ya. Yani bir de kadınlar için daha zor olur, daha hassaslar ya!*

Nihal eve gelmediği için telaşlanan (!) Hakan, Nihal’in nerede olduğunu öğrenmek için Meral’i aradığında aralarında geçen konuşmada ise yine aynı soruyla karşılaşmaktadır. (18’.00”)

Hakan: *Merhaba Meral, ben Hakan. Özür dilerim rahatsız ediyorum bu saatte.*

Meral: *Hakan ne oldu kötü bir şey mi var?*

Hakan: *Ya Nihal gelmedi de! Sende olabilir mi diye merak ettim.*

Meral: *Yok valla ya, bende değil. Dün aradım birkaç sefer de meşgule verdi. Konuşamadık hiç. Ne oldu siz kavga mı ettiniz?*

Hakan: *Yok kavga değil de, şeyin sonucunu aldık bugün.*

Meral: *Neyin sonucunu?*

Hakan: *Bu çocuk meselesinin. Olmuyormuş da onu öğrendik.*

Meral: *Kimin yüzünden olmuyormuş?*

Hakan: *Nihal’in yüzünden olmuyormuş!*

Meral: *O yüzdendir işte Hakan. Ya biliyorsun çok istiyordu.*

Hakan: *Biliyorum.*

Cengiz'in sorgusu bittikten sonra içeri alınan Hakan'ın Komiser Beyle aralarında geçen konuşmada ise sorunun soruluş biçiminin değişmiş olduğunu fark ediyoruz. (28'58")

Hakan: *Beş yıl mı?*

Komiser: *Adam öyle dedi.*

Hakan: *Yani, mümkünatı yok. Öyle bir şey olsa ben bilirim. Ben bu adamı hayatımda ilk defa görüyorum.*

Komiser: *Üniversiteden tanışıyorlarmış. Adam hocasıymış bunun. Son beş yıldır sık sık görüşüyorlarmış.*

Hakan: *Kiminle?*

Komiser: *Karınla. Senin karın daha önce de kaybolmuş ortadan. Yani öyle söyledi, neydi adı? Cengiz o söyledi. Kaçıp kaçıp bunun yanına geliyormuş.*

Hakan: *Ne için?*

Komiser: *Ben ne bileyim ne için? Dün de o yüzden geldi dedi. Dün neye bozuktu kafası karının?*

Hakan: *Bizim çocuğumuz olmuyor.*

Komiser: *Nasıl?*

Hakan: *Çocuğumuz olmuyor işte. Bir süredir doktora falan gidiyorduk işte, tüp bebek falan bir sürü şey denedik. Dün de işte en son gittiğimiz klinikten sonucu aldık. Negatifmiş sonuç. Olmuyor yani. Ona kafası bozuldu herhalde. Çocuk istiyordu. Çok istiyordu.*

Komiser: *Kısır olan kimmiş?*

Hakan: *Karım.*

Yukarıdakilere ek olarak, filmde geçen sahneler ışığında toplum tarafından kadınlar için anne olmanın ne kadar önemli olduğu ve ol(a)madığında yaşaması gerektiği düşünülen utanç veya suçluluk sebebiyle bir süre yalnız kalma isteğinin hatta artık eve gelmemesinin normal karşılanması gerektiği filmdeki komiser karakteri dâhil birçok karakter tarafından dile getirilmektedir. Filmin ilerleyen dakikalarında ise aslında ortadan kaybolmayan ve klinik dönüşünden sonra eve geçen ve sonrasında Cengiz ile buluşan Nihal'in o akşam eve döndüğü anlaşılmaktadır. Nihal'i, Cengiz ile gören Hakan, o akşam Nihal eve döndüğünde aralarında şu konuşma geçer. (71'02")

Hakan: *Kimdi o adam?*

Nihal: *Hangi adam?*

Hakan: *Bugün arabasına bindiğin, samimi bir şekilde evine girdiğin kolunu senin omzuna atan adam. Eviydi de mi orası? Yoksa garsonun yeri miydi?*

Nihal: *Eviydi.*

Hakan: *Seni otele götürecektir parası yok muydu ya? Ne zamandır idare ediyorsun ikimizi?*

Nihal: *Ben kimseyi idare etmiyorum. Cengiz adı bu ve arkadaşım. Senin bilmediğin, karışmadığın, aşağılayamadığın. Ne var, ne bakıyorsun? Ne bakıyorsun? Hiçbir şey ifade etmiyor. Korkmamı bekliyorsun biliyorum ama korkmuyorum çünkü arkadaşım. Çevremdekilerle doğru düzgün iletişim kursaydın senden gizlemek zorunda kalmazdım. Dışarıdaki insanlara karşı bu kadar cömert davranırken, o cömertliği bu evde bana gösterseydin Cengiz'i senden gizlemek zorunda kalmazdım.*

Hakan: *Nasıl olsa çocuk yapamayacak kadar zavallısın! Yani olması en normal şeyi bile yapamayacak kadar acizsin! Kısırsın! O yüzden adamla istediğin gibi yatabilirsin!*

Nihal'in Cengiz ile olan arkadaşlığını Hakan ile paylaşamama sebebini açıklamasına rağmen Hakan'ın bu açıklamayı kabul etmediği ve Nihal'i çocuk yapamayacak kadar zavallı, aciz ve nihayetinde kısır olmakla suçladığı hatta aşağıladığı görülmektedir. Bununla birlikte, Nihal'in sözleriyle de aslında evliliklerindeki asıl problemin çocuk sahibi olamamalarından kaynaklanmadığı, farklı sorunların dile getirildiği görülmektedir.

3.3. Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkillik

Kadınların sorumluluğuna verilen davranışları yapmadıklarında toplumda hüküm süren ataerkil yapı tarafından bu durum asilik, itaatsizlik, başkaldırı, hatta namussuzluk olarak görülmekte ve ceza olarak şiddet uygulanmaktadır. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ya da bilinen diğer bir adıyla İstanbul Sözleşmesinin (2011) 3. maddesine göre bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi şeklinde ele alınan kadına yönelik şiddet “İster kamusal alanda ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” şeklinde tanımlanmaktadır. Kadına yönelik şiddetin kökeninde kültür ve dilin etkisiyle birlikte, sosyo-ekonomik faktörler, eğitim

düzeıy, toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü ve ataerkil yapı bulunmaktadır (Barkın ve Özkartal, 2018).

Film kadına yönelik şiddet türleri açısından ele alındığında filmde yer alan sahneler ışığında Hakan'ın Nihal'e fiziksel ve psikolojik şiddet uyguladığı belirlenmiştir.

3.3.1. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet

Nihal akşam eve döndükten sonra Hakan ile aralarında geçen tartışma sonrasında (73'38") Hakan'ın aşağılamaları üzerine, ondan korkmasına rağmen Hakan'a tokat atmış, bu tokattan sonra iyice sinirlenen Hakan Nihal'e yumruk atmıştır. Bu yumruktan sonra başını çok sert bir şekilde komodine çarpmış ve bir daha da yerden kalkamamıştır. Aradan uzun bir süre geçmesine rağmen hala yerde uzanan Nihal'i fark eden Hakan ise (76'03) "*Tamam artık abartma ya, kalk artık! Söyleyecektin Nihalcim, bunların olmaması için saklamayacaktın. Nihal, Nihal bak tamam çok özür dilerim kalk artık, seni o adamla görünce artık aklımlı kaybedecek gibi oldum Nihal! Nihal ne oluyor ya, iyi misin? Bir şey söylesene, hadi bir şey söyle. Bak ben çok özür dilerim tamam mı, ben seni o adamla görünce delirecek gibi oldum.*" Nihal'in bir daha yerden kalamadığı başka bir ifadeyle cinayete kurban gittiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Hakan'ın Nihal eve gelmedi diye Meral'i araması, Cengiz'i suçlaması, karakola gidip Nihal'i bulma çabalarının aslında birer oyun olduğu filmin ilerleyen dakikalarında anlaşılmaktadır. Hakan, Nihal'in öldüğünü fark ettikten sonra suçu ortaya çıkmasını diye Nihal'i ormanlık bir araziye gömdüğünü itiraf etmiştir.

Hakan: *Burdan böyle yürüdüm. Geldim burada böyle bagajı açtım. Sonra işte poşetler buradaydı.*

Komiser: *Kaç poşet vardı?*

Hakan: *Dört.*

Komiser: *Dört poşete sığırdı mı?*

Hakan: *Sığırdı.*

Komiser: *Sen ne kadar parçalara ayırdın ki dört poşete sığırdı?*

Hakan: *Ne bileyim, bilmiyorum işte. Sığırdı.*

Komiser: *Göster bakalım elinle. En büyük parça ne kadardı? Göster.*

Hakan: *Böyle bir şey.*

Komiser: *Sonra?*

Hakan: *Sonra işte buradan poşetleri aldım o tarafa doğru taşıdım.*

Komiser: *İyi hadi al, şimdi o poşetleri varmış gibi gömdüğün yere yürü.*

Hakan: Nasıl?

Komiser: *Her şeyi tam yap ki savcım görsün. Hadi. Tut poşeti hadi varmış gibi. Yürü şimdi.*

Hakan: *Buraya geldim. Bıraktım poşetleri kazmaya başladım burayı. Kazma işlemi bittikten sonra poşetleri attım içine.*

Komiser: *Kimi attın?*

Hakan: *Nasıl?*

Komiser: *Kimi attın?*

Hakan: *Karımı attım.*

Komiser: *Sonra?*

Hakan: *Sonra toprakla üstünü kapadım.*

Komiser: *Açtığın mezarı kapattın. Onu da becerememişsin. Hayvanlar yemiş karının parçalarını. Karını niye öldürdüğünü şimdi savcımın önünde tekrar et, et, et.*

Hakan: *Aldattığı için.*

Komiser: *Aldattığı için.*

Yukarıda yer alan konuşmalardan da anlaşılacağı üzere Hakan'ın da kendini haklı gösterecek bir nedeni/bahanesi vardır. Bu neden ise Nihal'in kendisini aldatmasıdır. Hakan işlemiş olduğu cinayetle güya namusunu temizlemiş olmakta; asıl suçlu olan kendisi değil, kendisini aldattığını düşündüğü eşi Nihal'dir.

3.3.2. Psikolojik Şiddet

Filmde çok az sahnede görülen Nihal karakteri, klinik dönüşü Cengiz'in evine gitmesi ve içerisinde bulunduğu durumla artık baş etmekte çok zorlandığı, kendini çok yalnız hissettiği, etrafında Cengiz'den başka arkadaşı kalmadığını dile getirdiği sahnede aralarında geçen konuşmada (103'36")

Nihal: *Herkes bir uyum içindeydi. Gerçekten. İnanamıyordum. Herkes çok çabuk sevip kabullendi Hakan'ı. Hele benim önceki ilişkilerimden sonra onu çok sevdiler tabi. Biliyor musun başlarda acıyordum Meral'e!*

Cengiz: *Niye?*

Nihal: *Evlendikten sonraki haline. Şimdi çok iyi anlıyorum. Küçülüyorsun. Bunu Hakan sayesinde anladım. Sanki kanını emiyorlar, elini ayağını kesiyorlar. Gövdemle öylece bırakmış. Kimse kalmadı etrafımda. Beni cesaretlendirmeye çalışırken bütün çevremi uzaklaştırdı benden. Çalışmam için cesaretlendirmeye çalıştığımda da aynı şey oldu. Hiçbir şeye yaramadığımı, aciz olduğumu fazlasıyla hissettirdi. Sonra bırakıyorsun her şeyi. Vazgeçiyorsun. Ben bu sınıra nasıl geldiğimi hatırlamıyorum ama gerçekten dayanılacak bir tarafı kalmadı. Böyle tek başıma dayanamıyorum. Bir sen kaldın. Dinleseydim seni, tanıştırsaydım sizi sen de kalmayacaktın. Hakan bir şekilde seni de hayatımdan uzaklaştırdı. Sen o gerilimi bilmiyorsun. Hakan'ın her güzel andan sonraki gerilimi. Kendini hissettirmesi. Böyle her şeyin içinde en iyisinin, en dürüstünün, en zengininin kendisi olması hayaliyle yaşayan biri. Abartmıyorum. Bunu ona söylediğimde sanki böyle canına kast etmişim gibi bana saldırıyor. Bayağı yani anladın mı? Ben daha zavalliyim. Gerçekten. Kendimi 3. sayfa kadınlarına bakıp hayıflanırken bulduğum o kadar çok oldu ki. Kolsuz, bacaksız yarımısın.*

Nihal içerisinde bulunduğu durumu kolsuz, bacaksız sadece gövdeyle kalakalmak metaforuyla anlatmakta diğer yandan kendini 3. sayfa kadınlarına bakıp hayıflanırken bulduğunu ve bir gün kendisinin de cinayete kurban gitme ihtimali olduğunu düşündüğünü bundan dolayı korktuğunu dile getirmiştir. Hakan ile evlendikten sonra küçüldüğünü hissetmesi, Hakan'ın etrafındaki insanları tek tek uzaklaştırması bu yüzden çevresinde kimsenin kalmaması, hiçbir işe yaramadığını hissettirmesi psikolojik şiddetin en bariz örnekleridir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008). Bu bağlamda da Hakan'ın kendini daha üstün görüp Nihal'i sürekli aşağılaması, yetersiz olduğunu hissettirmesi, şiddet uygulamasının ve Nihal'in eşi tarafından cinayete kurban gitmesinin altında yatan dinamikleri anlamak için alanyazına baktığımızda karşımıza ataerkillik kavramı çıkmaktadır (Gödelek, 2005; Aktaş, 2013; Türkoğlu, 2014; Aşan ve Demir, 2015; Aktaş ve Uyanık, 2016).

4. SONUÇ

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet bağlamında; toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinden biri olan anne olabilme, kadına yönelik şiddet ve ataerkillik kavramları ekseninde 2019 yapımı ve ödüllü bir film olan *Kronoloji* filminin analizi yapılmıştır. Feminist yaklaşımın da ele aldığı kadınların ötekileştirilmesi, yalnızlaştırılması, ezilmişliği konusunu anlatan *Kronoloji* filmi en nihayetinde kadınların cinayete kurban gitmelerini beyaz perdeye yansıtmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere, filmde yer alan sahneler ışığında Hakan'ın Nihal'e uyguladığı psikolojik ve fiziksel şiddetin ve en nihayetinde Hakan tarafından cinayete kurban gitmesinin altında yatan dinamikleri anlamak için alanyazına baktığımızda karşımıza ataerkillik kavramı çıkmaktadır (Gödelek, 2005; Aktaş, 2013; Türkoğlu,

2014; Aşan ve Demir, 2015; Akkaş ve Uyanık, 2016). Feminist yaklaşım kadınların toplum içerisindeki ikincil, eşitlik barındırmayan ve ezilmişlik içeren konumlarını inceleyen aynı zamanda bu konumlarının nedenini ortaya koyan kuramsal bir yaklaşım olmakla beraber hem kuramsal hem de politik düzeyde içerisinde barındırdığı en önemli tartışmalardan birini ataerkillik kavramına dayandırmaktadır (Güneş, 2017). Ataerkillik, kadınlar üzerinde tahakküm kurmanın önemli bir aracı olarak görülmekte aynı zamanda ataerkilliğin ne olduğu, nasıl tanımlanacağı, nasıl açıklanacağı, feminist siyasetteki yeri, kapsamı, sınırlılıkları gibi birçok mesele geçmişten günümüze feminist kuram içerisindeki önemini korumaktadır (Güneş, 2017). Marshall (1999) tarafından ataerkillik şu şekilde ifade edilmektedir: *“Tam anlamıyla “babanın hâkimiyeti”. Ataerkillik terimi, başlangıçta erkek aile reislerinin otoritesi üzerine kurulu toplumsal sistemleri tanımlamak için kullanılmıştır. Bugün ise, genel olarak erkek tahakkümünü yansıtan daha genel bir anlamla yüküldür.”* Feminist kurama göre aile içerisinde erkeğin kendini daha üstün konuma koyması böylelikle kadın üzerinde otorite kurmasının temelinde toplumsal cinsiyet yer almaktadır (Gödelek, 2005).

Filmde başkarakter olmasına rağmen çok az sahnede yer alan Nihal karakterinin, kadından beklenen anne olma toplumsal cinsiyet rolünü yerine getir(e)memesi sonucunda yaşadığı sıkıntılara, evliliği süresince yaşadığı fiziksel ve psikolojik şiddete ve filmin sonunda anlaşıldığı üzere eşi tarafından cinayete kurban gitmesi seyircilerin gözleri önüne serilmektedir. Filmde Nihal ve Hakan çiftinin içerisinde buldukları toplum tarafından kendilerinden beklenen toplumsal cinsiyet rolleri yerine getir(e) memeleri sonucunda yaşadıkları sıkıntılar ve bu sıkıntıların nedenleri incelenmiş, aynı zamanda feminist yaklaşımın birçok kavramı altında filmde yer alan sahneler ve konuşmalar bağlamında ele alınmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde alanyazınla uyumlu olarak kadına yönelik şiddetin kökeninde ataerkil düzenin olduğu (örn., Nihal karakterinin öldürülme sahnesi), kadınlara ve erkeklere biçilen cinsiyet kalıpyargıları ile şiddetin desteklendiği (örn., aldatma sonucunda boşanma yerine intikam almaya dair söylemler), cinsiyet rol kalıpyargılarına uyulmadığında toplum tarafından alay edilme, dışlanma, ötekileştirme gibi yaptırımlara maruz kalındığı (örn., Hakan’ın iş arkadaşlarının ve patronunun konuşmaları), duygusal şiddet haricinde ise fiziksel şiddetin meşrulaştırıldığı görülmektedir. Böylelikle var olan toplumsal cinsiyet kalıpyargıları varlığını korumaya devam ettirmekte hem kadını hem de erkeği baskı altına almakta ne yapılması ne yapılmaması gerektiğine dair adeta yazılı olmayan kanunlar sunmaktadır. Bu yazılı olmayan kanunlara uymamamın cezası ise toplum tarafından verilmektedir. Bu ceza ise çoğunlukla erkek tarafından uygulanan kadına yönelik şiddet olmaktadır. Alanyazın incelendiğinde de benzer şekilde kadına yönelik şiddetin nedenlerine dair çalışmalara ulaşılmaktadır. Böylelikle kadına yönelik şiddetin tek bir sebebi olmamakla birlikte, birbiriyle ilişkili birçok sebep kadına yönelik şiddetin nedenlerini oluşturmaktadır (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, 2013). Birbiriyle ilişkili olarak kurumsallaşan kültürel ve sosyal faktörler kadınları şiddete maruz kalan haline

getirmekte ve tüm bunların altında yatan dinamik ise geçmişten günümüze devam eden kadın erkek arasındaki güç dengesizliği olarak ifade edilmektedir (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, 2013). Nedenlerin başı olarak gösterilebilen kadın erkek arasında kadınların aleyhine işleyen bu güç dengesizliğinin yeniden ve artarak üretimine sebep olan diğer nedenler ise; erkeklerin üstün olduğuna dair inanış, eşitsizliğin pekiştirildiği aile kurumu, kadınların ve çocukların bağımsız yasal ve sosyal statülere sahip olmaları gerekliliğine karşı çıkan yasal ve kültürel kısıtlamalar, sosyo-ekonomik güçler ve ekonomik kaynakların kıtlığı gösterilebilir (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, 2013). *Kronoloji* filminde olduğu gibi kadınların sırf kadın olmaları sebebiyle hor görülmesi türlü baskı ve şiddete maruz kalmalarının yanında çoğunlukla en yakınlarındaki erkekler tarafından cinayete kurban gitmeleri bu şiddet sarmalının en hazin kısmını oluşturmaktadır. Yaşanan böylesi durumlar sonrasında, filmde olduğu gibi, kadın maruz kaldığı şiddet veya cinayet sonucunda kurbanen, fail olan erkeğin her zaman kendini haklı gösterecek bir gerekçesi bulunmaktadır. Bu gerekçeler ise kimi zaman kadının toplumun ataerkil yapısına uymaması iken kimi zaman da namustur (Bilik vd., 2019).

Sonuç olarak, özellikle psikoloji ve psikolojik danışmanlık alanlarıyla beraber kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri gibi toplumun her kesimini ilgilendiren bu sorunlarla mücadele edilmesi gerekmektedir. Üniversitelerde verilen dersler kapsamında özellikle feminist yaklaşım üzerinde durularak kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadın cinayetlerini durdurma adına adımlar atılabilir. Bu bağlamda da *Kronoloji* filmi ders materyali olarak kullanılabilir gibi, farklı filmler de ele alınarak kadına şiddet konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no grant support.

KAYNAKLAR

- Akça, E.B. (2015). Medyada Annelik Temsilleri ve Annelik Savaşları: Haftanın Annesi Yarışma Programının Analizi. *Kadın 200 Dergisi*, 2(16), 91-112.
- Akıncı Çötök, N. (2015). Toplumsal Cinsiyet Rolü Dâhilinde Kadına Şiddet Olgusuna Karşı Kadın Algısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, (1)3, 778-790.
- Akkaş, İ., & Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(1), 32-42.

- Akkaş, İ. (2020). Toplumsal Cinsiyet Algısı Üzerine Bir Değerlendirme: Erzincan örneği. *Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi*, 1, 56-72.
- Aktaş, G. (2013). Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53-70.
- Aşan, N., & Demir, T. (2015). Kadına Şiddetin Arka Planı: Atasözleri ve deyimlerimiz. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (10)6, 179-196.
- Avcı, F., & Güdekli, İ. A. (2018). Toplumsal Cinsiyet ve Medya İlişkisi: Yazılı basında kadına şiddet ve kadın cinayetleri haberleri üzerine bir analiz. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 475-506.
- Avcı, M. G., & Kıran, E. (2018). Sporla Aşılan Toplumsal Sınırlar: Dangal Filmi ve Toplumsal Cinsiyet. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 985-994. <http://dx.doi.org/10.21733/ibad.486908>
- Barkın, O. O., & Özkartal, M. (2018). Göstergebilimsel Çözümleme Yöntemiyle Kadına Yönelik Şiddet Afişlerinde Anlam Aktarımı Sorunu. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 167-178.
- Bilic, B. M., Cengiz, N. M., & Kurt, N. (2019) Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Lise Öğrencilerinin Tutumları. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4, 143-160.
- Bozok, M. (2011). Soru ve Cevaplarla Erkeklikler. İstanbul: Altan.
- Butler, J. (1988). Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory. *Theatre Journal*, 40(4), 519-531.
- Bükecik, E., & Özkan, B. (2018). Kadına Yönelik Şiddet: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Sağlığına Etkisi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 33-37.
- Çelik, G. (2016). "Erkekler (de) Ağlar!": Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bağlamında Erkeklik İnşası ve Şiddet Döngüsü. *Fe Dergi*, 8(2), 1-12. DOI: 10.1501/Fe0001_00000000161
- de Beauvoir, S. (2010). *The Second Sex*. (Çev. C. Borde ve S. Malovany-Chevallier). New York: Vintage.
- Demirci, S. (Yapımcı), & Aydın, A. (Yönetmen). (2019). *Kronoloji* [Sinema Filmi]. Türkiye: Başka Sinema.
- Dolunay, A., Kasap, F., & Solman, A. (2018). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Türk Sinemasında Kadının Sunumu Temelinde Mustang Film İncelemesi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 8(4), 627-646. DOI NO: 10.7456/10804100/004
- Dökmen, Z.Y. (2015). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar* (10.baskı). İstanbul: Remzi.
- Erdal, D. (2017). Nazan Bekiroğlu'nun *Mücellâ* Romanının Feminist Eleştiri Kuramı Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 145- 171.
- Gezer Tuğrul, Y. (2019). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Annelik Deneyimleri Üzerine Bir Saha çalışması. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 71- 90.
- Gülbahar, Y., & Alper, A. (2009). Öğretim Teknolojileri Alanında Yapılan Araştırmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, (42)2, 93-111.
- Gündüz Kalan, Ö. (2010). Reklamda Çocuğun Toplumsal Cinsiyet Teorisi Bağlamında Konumlandırılışı: 'Kinder' Reklam Filmleri Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 75- 89.
- Güneş, F. (2017). Feminist Kuramda Ataerki Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 245-256.
- Gödelek, K. (2005). Güç İktidar İlişkisi Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 97-107.

- İşbilir, A. (2019). Nitel Veri Analizi. https://www.academia.edu/41615124/Nitel_Veri_Analizi_%C3%96zet_Sosyal_Bilimlerde_Nitel_Ara%C5%9Ft%C4%B1rma_Y%C3%B6netimleri_Ali_Y%C4%B1l%C4%B1r%C4%B1m_ve_Hasan_%C5%9Eim%C5%9Fek_ (Erişim tarihi: 21.06.2020).
- Jandarma Genel Komutanlığı. (2013). "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önleme Projesi" https://vatandas.jandarma.gov.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/2%20KYAIS.pdf (Erişim tarihi: 26.06.2020).
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2020). <http://kadincinayetleriniurduracagiz.net/kategori/veriler> (Erişim tarihi: 18.06.2020).
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2009). <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/dagitimda-olan-yayinlar/turkiye-de-kadina-yonelik-aile-ici-siddet-arastirmasi-ana-rapor.pdf> (Erişim tarihi: 27.06.2020).
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2014). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (Erişim tarihi: 21.04.2020).
- Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, <http://kadinstatusu.aile.gov.tr/kaynak/ulusarasi-belgelerkuruluslar/uluslararası-belgeler> (Erişim tarihi: 17.04.2020).
- Koçtürk, N. (2020). *Toplumsal Cinsiyet ve Çocuk İstismarı ve İhmali*. Ed. Ö. Haskan Avcı, *Toplumsal cinsiyet: Psikolojik danışma ve rehberlikte güncel konular* (sf. 357-391). Ankara: Nobel Akademik.
- Köseoğlu, M. (2018). Kadına Yönelik Şiddet Sorununun Sosyalleşme Süreci ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(42), 77-96. <https://orcid.org/0000-0001-6655-6851>
- Kurt, A., & Ayaz, E.B. (2018). Ayla Kutlu’nun Yıldız Yavrusu Adlı Çocuk Romanında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Değişen Baba Figürü. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 18, 311-320.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev. Osman Akinhay, Derya Kömürçü). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Muratoğlu Pehlivan, B. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türk Çizgi Filmlerinde Anne ve Baba Temsili Üzerine Bir Çalışma. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 1(2), 15-27.
- Öztürk, A.B. (2014). *Erkeklik ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şahiner, G. (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Karşı Şiddetin Kadınların Üreme Sağlığına İlişkin Hizmetlerden Faydalanmasına Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Genel Kurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, H. (2011). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(2), 119-126.
- Tatlıhoğlu, K., & Küçükköse, İ. (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri, Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(11), 194-209.
- Tavşancıl, E., & Aslan, A. E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Ana Raporu. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Türkoğlu, S. (2014). Kadına Yönelik Şiddeti Özendiren Diziler Üzerine Etki Araştırması. *Atatürk İletişim Dergisi*, 7, 143-160.
- Uçar İlbuğa, E. (2018). Yeşim Ustaoglu Sinemasında Kadın Karakterlerin Özgürlük Arayışları. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 11, 292-320.

- UNICEF. (2020). <https://www.unicef.org/turkey/hikayeler/bm-genel-sekreteri-pandemi-s%C4%B1ras%C4%B1nda-evde-%C5%9Fiddete-son-verme-%C3%A7a%C4%9Fr%C4%B1s%C4%B1-yapt%C4%B1> (Erişim tarihi: 27.06.2020).
- Yetim, D., & Şahin, E. M. (2008). Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi*, 2(2), 48-53.
- Yıldırım, E. (2018). Toplumsal Yapının Aynası Olarak Sinema: Söylem ve Eleştirel Söylem Analiz Yöntemlerine Göre Ayla Filminin Çözümlemesi. *İNİF E-DERGI*, 3(1), 234- 243.